

şamın organik bir unsuru olarak "aşağıdan" oluşturulmamış, bunun yerine bası ve otoritenin bir aracı olarak "yukarıdan aşağıya" getirilmiştir. Hukukla ilgilenen bütün Rus filozofları, bu kritik durumla yüzleşmek zorunda kalmıştır: hukuk şeklen varken, gerçek yaşamda yoktur. Ünlü Rus tarihçi V.O. Kluchevsky'nin belirttiği gibi, "Büyük Petro'dan sonra Rusya'nın çok sayıda kanunu olmuş, ancak hiç hukuku olmamıştır".

Rus hukuk teorisinin analizi, bu bakımdan oldukça açıktır. Rus hukuk felsefesi, sağlam bir kurallar bütününden değil; birbiriyle bağlantısız birçok konudan oluşmuştur. Burada, Batı hukuk teorisi uzmanlarının durumunun belirtilmesi gerekir. Slavların kendi özel tarihi ve zihinsel gelişimlerine sahip olduğuna inanan Slavofiller (Slavophiles), Ortodoks inancında hukuk geleneğinin olmadığı olgusunu kabul etmişlerdir, ancak bununla gurur duymakta ve bunu büyük bir başarı (yani, soğuk resmi bir anlaşma uyarınca yapılan aksine, kesin çizgilerle belirlenmiş ailevi özellik-

leri de içeren ruhani bir topluluk çerçevesindeki insan varoluşu) olarak görmektedirler. Tek bir Rus felsefecisinin dahi, Doğu Ortodoks görüşünü içeren hukuk felsefesini geliştirmeye çalışmadığını (Batı'dakilerin aksine), burada belirtmeliyiz. Rus hukuk felsefesi, bu problemi çözmede asla başarılı olamamıştır: Batı hukukuna, ya onu Rusya'daki hukukun içine kültürel olarak aşılacak umuduyla sarılmış ya da onu ulusal yaşam ve bilince ithal edilmiş yabancı ve yapay bir hukuk olarak ele almıştır. Her ikisi de bir şekilde uygulanmıştır: Ukrayna'daki hukuk sistemi, bugün bile, iç toplumsal süreçlerin sonucu olmaktan çok, Batılı ortakların (ekonomik ve siyasi amaçlarla) etkisi altında reforma tabi tutulmaktadır. Rusya ve Ukrayna'daki bazı partiler, amaçlarının, belirli grupların çıkarları olmayıp, bu grupları hukuk sükeleri haline getirmek olduğunu açıkça belirtmişlerdir. Diğer bir ifadeyle, absürd bir durum söz konusudur: hakları için mücadele insanlar değil; bir şekilde sükeleri için mücadele eden haklar mevcuttur.

Cezalandırmaya ve Cezalandırmanın Faydacı ve Ödetmeci Rakiplerine İlişkin "Yeni Denge" Yaklaşımı^(*)

Vincent Luizzi^(**)
Çeviren: Gülriz Uygur^(***)

Özet:

Bu çalışma, suç konusundaki başlıca çözümlü suçluya kötü davranmada bulunan yaklaşımı, suçluyu iyi davranmaya yöneltmeyi gerektiren bir yaklaşıma dönüştürme olanağını incelemektedir. Bu yaklaşım, esasen, suçlunun adaletin terazisinin keferlerine koyduğu kötülüğün, yine suçlunun ortaya koyması gereken iyiyle dengelenmesini içerdiğinden, Yeni Denge anlayışı olarak adlandırılmaktadır. Burada üzerinde odaklanılan husus, Yeni Dengenin yolunu açmak için, cezalandırmayla ilgili temel yaklaşımlar olan ödetmeci ve faydacı-önleme teorilerinin önemli eksikliklerini ortaya koymaktır.

Suçla ilişkin cevabımız, başlıca, suçluya kötü şekilde davranmaktır. Çünkü, bu kötülüğün, ödetmecilerin iddia ettiği gibi, suçlunun hak ettiğine inanırız veya faydacıların inandığı gibi, gelecekte suç işlenmesini önleyeceğine düşünürüz. Suçluya kötü davranmakla ilgili eğilimi, suçluyu iyi davranmaya yöneltme eğilimine dönüştürmemiz gerektiğini tartışacağım. Bu tezi, çeşitli şekillerde tartışacağım. Bunlardan biri, birçok alternatifin, adalet terazisinde suçlunun yarattığı

dengesizliği suçluya zarar vererek düzeltmeye ilişkin tek bir modelin varyasyonları olarak görüldüğünü göstermektedir. Farklı cezalandırma teorilerinin çeşitli olumlu yönlerini dikkate alarak uygulanabilir bir alternatifi nasıl oluşturabileceğimizi, pragmatik bir yaklaşımla değerlendirdim. Ayrıca, bu yaklaşımın akla uygunluğunu ortaya koymak için argümanlar geliştirdim. Bu yazıda, bu tez için farklı bir tartışma çizgisi izlemek istiyorum. Cezalandırmayı haklı gösteren iki ana alternatif olan Kant'ın ödetme teorisi ile Bentham'ın faydacı-önleme teorisinin eksik yanlarını değerlendireceğim. Yapacağım bu eleştiri, işlenen suça karşılık vermeye ilişkin yeterli bir teorinin araştırılmasında gerekli zeminin oluşturulmasını sağlayacaktır. Bunu takiben, iki yaklaşımın her birine ilişkin temel bilgiyi elde ettiğimizde, bunların ne şekilde suçluyu iyi davranmaya yöneltme teziyle bağdaştığını ve bu tezi desteklediklerini ortaya koyacağım.

İlk olarak, Kant'ın görüşünü inceleyelim. Kant'ın cezalandırmaya ilişkin faydacı yaklaşımı kabul etmeyişi, genel olarak faydacılıkta tespit ettiği probleme

(*) Türkiye Felsefe Kurumu'nca 10-17 Ağustos 2003 tarihinde İstanbul'da düzenlenen "Yirmibirinci Dünya Felsefe Kongresi - Dünya Problemleri Karşısında Felsefe" etkinliğinde sunulan bildiridir.

(**) Southwest Texas State University

(***) Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

dayanmaktadır. Topluma yönelik en fazla iyinin, hazzın veya mutluluğun elde edilmesi amacıyla ulaşmak için, faydacı, insanları araç olarak kullanmayı ve onlara obje olarak davranmayı haklı görebilmektedir. Kant'ın etiği, insanlara bizzatıhi amaç olarak davranmayı ve amaçlara ulaşmak için asla sadece araç olarak davranmamayı gerektirmektedir. Bu yaklaşım, önleyici etkisi nedeniyle cezalandırmayı haklı gösteren faydacı yaklaşımdaki kusuru ortaya koymaktadır. Çünkü faydacı, suçluya, bir kişi olarak muamele etmekten çok, araç olarak muamele etmektedir. Diğer seçenek ise, Kant'ın görüşüne uygun olarak suçluya bir kişi olarak muamele edildiğinde, bu kişiyi bir suç işlediği için cezalandırmaktır (Immanuel Kant, *The Metaphysical Elements of Justice*, translated with an introduction by John Ladd, New York: The Bobbs-Merril Company, Inc., 1965, s.100).

Cezalandırmaya ilişkin bu gerekçe, faydacı yaklaşımı reddetmek ve insanlara amaç olarak muamele etmeye çalışmakla tutarlıdır. Ancak bu gerekçe ve Kant'ın ödetmeci cezalandırma görüşünün diğer temelleri, insanlara amaç olarak muamele etmeyi zorunlu olarak beraberinde getirmemektedir. Belirteceğimiz diğer temeller, şu iddiaları içermektedir: (1) suçlular cezalandırmayı hak eder, (2) hak ettikleri cezalandırma, onlara ıstırap çektilmesidir, (3) hak ettikleri ıstırapın derecesi, verdikleri zarara eşit olmalıdır. Kant, bu iddiaların bütününe ilişkin gerekçeler ileri sürmektedir. Ancak bunlar, hem suça karşılık verme hem de insanlara amaç olarak muamele etmeyi bir bütünlük içinde ortaya koymakta yetersiz kalmaktadırlar. Eğer böyle ise, insanlara amaç olarak muamele etmeye ilişkin temel Kantçı amaç

ile sadece suçluyu cezalandırmamızın üzerinde duran amacın birbiriyle bağdaşacak şekilde bir arada olmasını sağlayan diğer seçenekleri araştırmaya kapımızı açmalıyız. Sonuçta, suçluyu iyi davranmaya yönelten yaklaşımın, bona fide bir Kantçı ödetmeci tutum olarak nasıl haklı gösterilebileceğini görebileceğiz.

Kant, cezalandırmanın haklı gösterilmesinde, cezalandırmaya ilişkin faydacı mülahazaların kullanılmaması gerektiği üzerinde durmaktadır. Bu nedenle, Kant'ın cezalandırmayı hak eden suçluya ilişkin akıl yürütmesi, büyük oranda insanlara amaç olarak davranma düşüncesine dayanmaktadır. Kant, insanların işledikleri suçtan dolayı cezalandırılmaları gerektiğini belirtmekle, aslında, genelde ödetmeciliğin zorunlu unsurları olarak görülen, suç, hak etme veya sadece hak edenlere yönelik cezalandırma kavramlarını getirmektedir. Kant'a göre: "Hukuki cezalandırma, asla suçlunun kendisine veya sivil topluma ilişkin bir başka iyiyi geliştirmek adına bir araç olarak kullanılmamalı; ceza, her durumda, suçluya sadece bir suçu işlediğinden dolayı verilmelidir. Zira, insan, asla sadece bir başkasının amaçlarına hizmet eden bir araç olarak kullanılamaz ve asla eşya hukukunun konusu olan nesnelere karıştırılmamalıdır. Gerçekten, insan, sivil kişiliğini kaybetmeye mahkum edilse bile, asli kişiliği (yani bir kişi olarak hak ettiği), onu bu şekilde davranılmaya karşı korumaktadır." (Kant, s.100). Bu aklyürütme, Kantçı yaklaşımın neden faydacı yaklaşımdan daha iyi olduğunu ortaya koymakta, ancak, cezalandırmanın niçin suçlunun özel olarak hakettiği bir muamele olduğundan hiç söz etmemektedir.

Kant, doğrudan, suçluya verilen cezanın veya zararın büyüklüğünü değerlendirmeye geçmektedir. Toplumun suça nasıl ceza vermesi gerektiğine ilişkin olarak Kant'ın işaret ettiği tek husus, yargıçların suçluları cezalandırma hakkına, yani onlara ıstırap çektilme hakkına sahip olduklarıdır: "Ceza hukukunda öngörülen cezalandırma hakkı, yargıcın, suç işlediğinden dolayı bir kişiye ıstırap çektilme hakkıdır." (Kant, s.99). Kant, suçluya verilen zararın, suça ilişkin yegane sosyal tepki olduğunu kabul eder görünmektedir. Aslında, bu çıkış noktası, üç farklı sorunu içeren bir araştırmanın önünü kapamaktadır: (1) toplumun suça tepki göstermesinin gerekli olup olmadığı, (2) bu tepkinin, suçlulara hak ettiklerini veren bir tepki mi olması gerektiği, (3) hak ettikleri şeyin, onlara çektilerecek ıstırap olup olmadığı. Böylelikle, Kant'ın cezalandırma hakkına ilişkin bu çıkış noktası, suçluların, onlara çektilerecek ıstırapı hak ettiklerine ilişkin görüşün serbestçe tartışılmasına fırsat tanımamaktadır. Hak iddiası, bir gerekçe olarak gösterilebilir. Ancak aslında bu iddia, Kant'ın ileri sürdüğü düşünce ve varsayımların bütününe, suçu ele almanın kaçınılmaz yolu olarak ortaya koymaktadır.

Kant'ın, suçluya verilecek zararın neden kendisinin verdiği zarara eşit olması gerektiğine ilişkin akıl yürütmesine baktığımızda, göze göz mantığını izlediğini görürüz: "Kamusal hukuki adalet, ne tür ve ne ölçüde bir cezalandırmayı ilke ve standardı olarak kabul etmektedir? Bu, eşitlik (adalet terazisinin dengesiyle simgelenen), yani, bir tarafa diğer taraftan daha fazla ayrıcalıklı muamele etmeme ilkesinden başka bir şey değildir. Buna göre, başka bir insana hak etmediği halde yaptığınız kötülük,

kendinize yaptığınız kötülüktür. Başkasına hakaret ederseniz, kendinize hakaret etmiş olursunuz; başkasından çalarsanız, kendinizden çalmış olursunuz; adam öldürürseniz, kendinizi öldürmüş olursunuz." (Kant, p.101). Kant, bu bakış açısına ilişkin bir argüman sunmaktan ziyade, aslında onu başka biçimde ifade etmeye ve cezalandırmaya ilişkin ödetmeci yaklaşıma bağlamaya çalışmaktadır. Adalet terazisinin dengesi, suçlu tarafından verilen zararlar bozulmuştur ve bu bozukluğu, ancak ödetme ilkesini uygulayarak adil bir şekilde giderebiliriz. Kant'a göre, "Ancak Kısasa Kısas Hukuku (ius talionis), cezalandırmanın türünü ve derecesini tam olarak belirleyebilir ..." (Kant, s.101).

Terazi benzetmesi kullanıldığında, suçluya zarar vermenin bir gerekçesi olarak, dengenin güvenceye alınması gösterilebilir. Bununla birlikte, terazinin keferlerinde niçin farklı türde bir şeyin yer alamayacağı hususu açık değildir. Kant'ın kendisi de, çaldığı parayı geri ödeyemeyecek durumdaki yoksul bir hırsızın durumuyla ilgilenmektedir; burada, suçlunun bir süre için devletin kölesi haline getirilmesini kabul edilebilir bulmakta ve aslında, kendi katı eşitlik ilkesini esnetmektedir. Ancak Kant, bu tür bir alternatifi adam öldürene tanıtmakta ve bunu cezaların infazına ilişkin olarak sıkça alıntı yapılan şu paragrafta belirtmektedir: "Bununla birlikte, kişi adam öldürmüşse, ölmelidir. Bu durumda, hukuki adaletin gerçekleşmesini sağlayacak başka bir yol yoktur... Bir sivil toplum dağılacak olsa bile, ... hapis-hanedeki son idam mahkumunun cezası önce infaz edilmelidir ki, herkes kendi eylemlerinin hesabını gerektiği şekilde versin..." (Kant, s.102). Bütün bu söylemlerden çıkardığım; dengeyi suçluya

zarar vererek tesis etmemiz gerektiği, suçluya verdiği acı oranında ıstırap çek-tirmemiz gerektiği ve cezalandırma ola-rak bir ıstırap yerine diğerini (Kant key-fi bir şekilde onay verdiği) ikame edebileceğimiz iddiasıdır.

Esasen, Kantçı ödetmeci yaklaşımdan tali veya tartışmasız noktaları çıkar-tırsak, bu yaklaşımın, bir taraftan suçlu-lara kişi olarak muamele edilmesini, di-ğer taraftan yanlış davranışlarına tepki olarak, onların bu davranışlarından so-rumlu tutulmasını ve hak ettiklerinin ve-rilmesini içerdiğini görebiliriz. Bu şekil-de düşünüldüğünde, ödetmeci yaklaşım, bize, suçlunun sebep olduğu kötülüğün yine suçlunun üreteceği iyiyle telafi edilmesini düşünme imkanı vermekte-dir. Suçluyu zorlayacağımız şey, suçlu-nun hak ettiği şey olarak düşünülebilir. Kant’ın suçlulara kişi olarak muamele etme ilkesine sadık kalarak, onları ibret vasıtası yapamayız. Dahası, yanlış dav-ranışa, suçlulara ıstırap çekirmek niye-tinden ziyade, onları iyiliğe yönelten bir niyetle tepki gösterdiğimizde, onlara da-ha fazla kişi olarak muamelede bulunur ve kendimiz de daha fazla kişi gibi dav-ranırız.

Benzer bir analiz, faydacı-önleme ce-zalandırma teorisi bakımından geliştirilebilir. Çünkü, cezalandırma, faydacı bir hesaplamanın zorunlu sonucu olarak or-taya çıkmamaktadır, ayrıca cezalandır-mayı haklı gösteren bazı faydacı hesap-lamalarda kullanılan kimi düşünceler hatalıdır ve suçlunun iyi davranmaya yöneltilmesi alternatif pekala faydacı amaçlara hizmet edebilir.

Öncelikle, suçu önlemek için insanla-rı cezalandırmaya ilişkin faydacı temel-lendirme, suçlulara ıstırap verilmesine karşılık gelen cezalandırma sayesinde

sosyal faydanın geliştirileceğine ve top-lumun mutluluğunu artıracamıza iliş-kin sezgisel bir görüşe dayanmaktadır. İnsanlar acı çekmek istemezler, bundan dolayı kurallara uyarlar ve biz de daha az suç işlenen ve daha mutlu bir toplu-mu umut edebiliriz. Şüphesiz, insanları cezalandırmanın suç işlenmesini önle-yip önlemediği, ampirik bir konudur ve bu tezi hangi verilerin doğrulayacağı da belirsizdir. “Hızlı kullanma cezası al-mak istemediğim için hızlı kullanmıyo-rum” denebilir, ancak, “toplumun hır-sızlara ve katillere verdiği cezalandır-mayla karşılaşmak istemediğim için çal-mıyorum ve adam öldürmüyorum” de-mek çok farklıdır. Adam öldürmeyen ve hırsızlık yapmayan insanların, sırf ceza-landırılmamak için böyle davrandıkları-nı nasıl kanıtlayabiliriz?

Acaba suç işleyen insanlar açısından durum nedir? Cezalandırmayla suç işle-meleri önlenememektedir. Faydacı-ön-leme teorisinin savunucuları, hemen ce-zalandırmanın önleyici olduğu (ve böy-lece toplumun mutluluğunu artırdığı) iddiasının istatistiksel bir genelleştirme ol-duğunu ileri süreceklerdir ve bu durum-da, cezalandırmanın önleyici olmadığı ve karşı delil olarak kabul edilemediği durumları beklemeliyiz. Diğer taraftan, her bir cezai davranışın, cezalandırma-nın önlediği veya önlemediği tezine kar-şı-örnek olduğu iddiasını desteklemek için, düzenli olarak işlenen suçların bü-yük ölçekte değerlendirilmesi makul görünmektedir. Bu veriler, cezalandır-manın önlediğine ilişkin doğrudan veri-lerin elde edilmesinin zorluğuyla birleş-tiğinde, cezalandırmaya ilişkin faydacı temellendirme aleyhindeki iddianın bir parçasını oluşturmaktadır.

Cezalandırmanın önleyiciliği iddiası-na ilişkin diğer delil, suç oranının düşük ve cezaların ağır olduğu baskıcı toplu-mardan gelmektedir. Bu bilgi, cezalandır-manın önleyici olduğu iddiasını destek-lemekte ve cezalandırma ile önleme ara-sında bağ kurabilmektedir. Ancak, fay-dacılığın dış rehber olduğu bir alanda bulunduğumuzu ve cezalandırmayı bir önleme vasıtası olarak düşünmekteki amacın toplumun mutluluğunu artırmak olduğunu ve bunun da baskıyla bağlan-tılı Drakonian tedbirlerle başarılmasının mümkün olamayabileceğini hatırlamalıyız. Bentham bu problemi kabul etmek-te ve faydacı yasa koyucunun amaçla-rından birini “cezalandırmayla önlen-mesi amaçlanan zarar ne olursa olsun, mümkün olduğunca düşük bir maliyetle önlenmesi” olarak belirtmektedir (Je-remy Bentham, An Introduction to the Principles of Morals and Legislation, in A Bentham Reader, edited by Mary Pe-ter Mack, New York: Pegasus, 1969, s.121).

Bentham, faydacı bir hukuk sistemi-nin izlemesi gereken başlıca amaca iliş-kin olarak da benzer tavsiyede bulun-maktadır: “toplumun mutluluğunun artı-rılması” (Bentham, s.120). Bentham, cezalandırmanın fayda ilkesiyle nasıl bağdaştığına ilişkin tartışmayı geliştirir-ken, Kant’a benzer şekilde, suça verile-cek en faydalı karşılık olduğunu ortaya koymaksızın, en aşikar cevap olarak ce-zalandırmayı incelemektedir. Yasa ko-yucuya aksi yönde verilen tavsiyeye ba-kıldığında, yasa koyucunun görevi: “toplumun mutluluğunu bozma eğili-minde olan her şeyi olabildiğince bertar-af etmek, bir başka deyişle, suçu bertar-af etmektir.” (Bentham, s.120). Daha sonra, Bentham’ın, zarar vermeyi önle-menin bir aracı olarak, bizzatı zarar ve-

rici ve kötü olan cezalandırmayı öngör-düğünü görmekteyiz: “Bununla birlikte, her tür cezalandırma zarar vericidir: her tür cezalandırma bizzatıhi kötüdür. Fay-da ilkesinin gereği olarak, cezalandır-manın, şayet benimsenecekse, sadece daha büyük kötülüğü önlemeye yaradığı sürece benimsenmesi gerekmektedir.” (Bentham, s.120). Bentham’ın fayda-cılıkta cezalandırmanın kabul edilme-mesine ilişkin bir olasılığa yer verdiği doğrudur. Ancak bu olasılık çok dar olup, Bentham’ın belirlediği, cezalan-dırmanın “sebepsiz”, “etkisiz”, “yarar-sız” veya “gereksiz” olduğu dört du-rumla sınırlıdır. Bu dört durum söz ko-nusu olduğunda ceza verilmemelidir (Bentham, s.120). Aksi takdirde, zarar ve ıstırap verici olarak düşünülen ceza-landırma, suçu önleme vasıtası şeklinde bir karşılık olarak değerlendirilmekte-dir. Aslında, yukarıda sayılan dört du-rumda olduğu gibi, sarf edilen çabaya değmeyeceği varsayılmadıkça, suçu ce-zalandırmaktayız. “Bütün yasaların ge-nel amacının, önlemeye değdiği sürece, zarar vermeyi önlemek olduğunu gör-mekteyiz” (Bentham, s.121).

Her iki kefesine de acıyı koyup, bunu önlemek için kötülük, zarar ve acıyı kul-lanması, adalet terazisinin Bentham ta-rafindan bilinçsiz kullanımının bir un-su ru olabilir. Terazi, Kantçıların yaptığı gi-bi, suçlunun kötülüğünü suçluya haket-tiğini vermek yoluyla telafi etmede kul-lanılmasa da, önleme amaçlı bir denge-leme eyleminde kullanılmaktadır. Bent-ham’ın, suçu önlemenin ıstırap dışinda-ki diğer yollarını araştırmaması, gele-neksel adalet terazisi anlayışının, onun düşüncesi üzerinde çok güçlü bir etkiye sahip olduğunu akla getirmektedir.

Bentham’ın, bizi hazzı arayan ve acı-dan kaçınan, dolayısıyla haz ve acıyla

motive edilen varlıklar olarak betimlenen, insan doğasına ilişkin bir teoriyi açıkça benimsemesinden dolayı, bu eleştirinin haksız olduğuna dair bir itirazda bulunulabilir. Belirli bir davranışta bulunulması durumunda ıstırap verme tehdidi, o davranıştan kaçınmak için doğal bir teşviktir. Ancak, gerek insan doğası teorisi, gerek faydacılık, toplumda belirli davranışları önlemek adına, kasti olarak zarar verme tehdidinde bulunmamızı ve zarar vermemizi gerektirmemektedir. Her ikisi de, doğanın varlıkları için en büyük iyiyi yaratmanın bir vasıtası olarak, suçluyu iyiye yöneltme yaklaşımıyla bağdaşmaktadır ve bu yaklaşımın haklı gösterilmesinin bir parçası olarak kullanılabilirler.

Burada, söz konusu yaklaşımın faydacı haklı göstermeden nasıl yararlanabileceğini uzun uzun sorgulamadan, bu çerçevedeki bazı değerlendirmelerle yazıyı sonuçlandıracağım. Suçlulara toplum hizmetinde bulunma zorunlulu-

ğu getirmek, bazı suçlar için uygulana gelen bir karşılıktır ve suçluyu iyiye yöneltme konusunda iyi bir örnektir. Bu karşılık, önleyici etki bakımından, ıstırap çektirmekten geri kalmayan bir adaydır. Suçluların, kendilerini farklı gereksinim ve değerlere sahip insanlarla karşılaşılabilecekleri yeni bir çevreye sokabilecek bu deneyimden hoşlanmaları da mümkündür. Alkol ve sigara bağımlılığı programları ve öfke kontrol seminerleri gibi eğitim programları, başlıca amacı suçluyu daha iyi bir vatandaş haline getirerek onu gelecekte iyiye yöneltmek olan iyiye yöneltme yaklaşımının diğer örnekleridir. Bir çoğuna göre, eğitimin hapsedmeye göre avantajları açıktır ve her birinin fayda ve maliyetleri yakından incelendiğinde bu görüş desteklenmektedir. Böylece gerek faydacılar, gerek Kantçılar, bu teorileri suçlulara zarar verme zorunluluğundan kurtardığımızda, pekala suçluyu iyiye yöneltme yaklaşımını destekleyebilirler.

Rusya Federasyonu Üyelerinin Haklarına İlişkin Problemler^(*)

Vera D. Shuverova^(*)
Çeviren: Gülriz Uygur^(**)

ÖZET

Bu makale, Rusya Federasyonundaki federal ve bölgesel yasamanın günümüzdeki dönüşümünün incelenmesi çerçevesinde Rusya Federasyonu üyelerinin haklarına vurgu yaparak, Rusya Federasyonunda gelişen federalizmin yeni formları probleminin kavramsal temelini ortaya koymaktadır. Son on yıldaki Antlaşma-bazlı federatif düzenlemeler ve bunun sonucunda ortaya çıkan federal ve bölgesel yasamanın farklılığı; gerek çatışmaların barışçıl çözümüne, gerek merkezileşme ve merkezilikten uzaklaşma arasındaki uygun dengenin araştırılmasına yönelik bir adım olmuştur. Söz konusu süreç, çatışmalardan ve hatalardan arınmış değildir; ancak demokrasi ve insan hakları çatısı içerisinde kaldığı sürece, federatif çözümlerin yeterince verimli bir şekilde geliştirilmesi ve keşfedilmesine elvermektedir. Rusya Federasyonundaki federalizmin gelişen ilkeleri ve etnik federalizmin evrimi, demokratik devletteki hukukun üstünlüğünü tesis etme işlevini yerine getirerek, işler bir federal sistem mekaniz-

masını ortaya çıkarmada verimli bir zemin hazırlaması gerekmektedir.

1990'ların başlarından itibaren, Rusya Federasyonunun üyelerinin hukuki statüsü ve hakları ile daha genelde yetki paylaşımı, federatif ilişkiler bağlamında acil çözüm gerektiren meseleler olmuştur. Rusya'da halihazırda sürdürülmekte olan devlet reformu, federal ve bölgesel yasaların birbirleriyle uyumlu hale getirilmesini, temel amaçlarından biri olarak ortaya koymaktadır. 2800 bölgesel yasa, Rusya Federasyonu Anayasasına uygun hale getirilmiştir. Bu gelişme, Federasyon üyelerinin statüleri ve hakları problemini, aşağıdaki konular çerçevesinde yeniden siyasi tartışma konusu olarak ortaya çıkarmıştır:

- Rusya'da gelişen federalizmin, temelleri ve ön koşulları da dahil olmak üzere, doğası ve özü;

- Rusya'da ki federalizmin yapısal modeli;

- Rusya Federasyonundaki federatif düzenlemelerin türü ve yetki paylaşımına ilişkin mevcut model;

(*) Türkiye Felsefe Kurumu'nca 10-17 Ağustos 2003 tarihinde İstanbul'da düzenlenen "Yirmibirinci Dünya Felsefe Kongresi - Dünya Problemleri Karşısında Felsefe" etkinliğinde sunulan bildirdir.

(**) Rusya Devlet Akademisinde Danışman Profesör, Moskova, Rusya.

Tel.: (095) 206-98-41.

Adres: 428015, Anisimov Street 4-9, Russia.

(***) Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı Öğretim üyesi